

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausuntopalvelu.om@gov.fi

STM:n lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta/ VN/5487/2021

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi työeläkevakuutusyhtiöistä annettua lakia, Eläketurvakeskuksesta annettua lakia sekä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annettua lakia. Muutoksien tavoitteena on täsmentää työeläkevakuutusyhtiön hallituksen ammattipätevyys- ja kokemusvaatimuksia. Esityksessä ehdotetaan myös selkeytettäväksi Eläketurvakeskuksen hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuuta.

Lisäksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain (738/2009) voimassaoloa ehdotetaan jatkettavaksi vuoden 2025 loppuun saakka.

Vastauksenamme lausuntopalvelussa esitettyihin kysymyksiin vastaamme seuraavaa.

1. Näkemyksenne ehdotetuista muutoksista

Eläketurvakeskus pitää kannatettavana työeläkevakuutusyhtiöiden johdon pätevyys- ja kelpoisuusvaatimusten täsmentämistä. Muutokset yhtenäistävät sääntelyä muihin vakuutusyhtiöihin ja eläkesäätiöihin ja eläkekassoihin, ja varmistavat, että työeläkevakuutusyhtiöiden toiminta on avointa, läpinäkyvää ja vastuullista.

Eläketurvakeskus pitää kannatettavana myös Eläketurvakeskuksen toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenten vahingonkorvausvastuun selkeyttämistä. Eläketurvakeskusta on kuultu valmistelun aikana. Ehdotuksen mukaan toimitusjohtajalla ja hallituksen jäsenellä, sekä heidän sijaisillaan, olisi vahingonkorvausvelvollisuus Eläketurvakeskukselle aiheuttamastaan tuottamuksellisesti tai tahallisesti aiheutetusta vahingosta. Vastuu on rajattu koskemaan vahinkoa, joka on aiheutettu Eläketurvakeskukselle hallituksen jäsenen tehtävässä. Muutosehdotuksella selkeytetään hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuuta lain tasolla ja vastuun piiriin saatetaan myös ne tilanteet, joissa ei käytetä julkista valtaa, vaan kyseessä on julkisen hallintotehtävän tai muun tehtävän suorittaminen.

Eläketurvakeskus pitää kannatettavana työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain (jäljempänä lepäämislaki) voimassaoloajan jatkamista. Eläketurvakeskus korostaa, että lepäämislain voimassaoloajan jatkaminen on tärkeää, koska työkyvyttömyyseläkkeiden rinnalla tehdyn työskentelyn ansiovalvonta on järjestetty toimeenpanossa tällä hetkellä lepäämislain säännösten mukaisesti ja käytännössä ei ole mahdollista muuttaa valvontaa toisenlaiseksi ensi vuoden alusta lukien. Lisäksi kansaneläkejärjestelmässä olisi erilainen ansioiden valvontamalli, mikä olisi haasteellista niille eläkkeensaajille, jotka saavat sekä työeläkettä että kansaneläkettä.

Ehdotuksen mukaan määräaikaisen lain voimassaoloaika jatkettaisiin yhdellä vuodella eli vuoden 2025 loppuun saakka. Eläketurvakeskuksen näkemyksen mukaan lepäämislain voimassaolon jatkamisen keston liittyy osittain myös hallitusohjelman mukainen työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehtävän työskentelyn ansiovalvontaa koskeva muutosesityksen valmistelu (ns. lineaarimalli). Lineaarimallia koskeva lainvalmistelu on vielä kesken. Tämän vuoksi Eläketurvakeskus pitää lain voimassaolon jatkamista yhdellä vuodella riittämättömänä ja ehdottaa, että voimassaoloaika jatkettaisiin vähintään kahdella vuodella eli 31.12.2026 saakka, jotta mahdollisiin muutoksiin voitaisiin toimeenpanossa valmistautua.

2. Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutuksista ja vaikutusarvioinneista

Hallituksen esitysluonnokseen ei sisälly lepäämislain jatkon osalta keskeisiä ehdotuksia tai vaikutusarvioita, vaan ne on tarkoitettu lisättäväksi lausuntokierroksen jälkeen. Lepäämislaki on ollut voimassa määräaikaisena vuodesta 2010 alkaen.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti:

”Hallitus ottaa käyttöön julkisen talouden kannalta kustannustehokkaan osa-työkyvyttömyyden ja täyden työkyvyttömyyseläkkeen lineaarimallin, joka tukee palkan ja eläkkeen yhteensovittamista, niin että työnteko kannattaa aina.

Hallitus mahdollistaa joustavan paluun työkyvyttömyyseläkkeeltä työelämään vakinaistamalla työkyvyttömyyseläkkeen lepäämissäännöksen.”

Lineaarimallin mahdollinen käyttöönotto työeläkejärjestelmässä tulisi olemaan merkittävä muutos nykyiseen työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehtävän työn valvontaan ja sen toimeenpanoon varautuminen tulisi vaatimaan aikaa. Eläketurvakeskus arvioi, että lainvalmistelun jälkeen aloitettavat järjestelmämuutokset tulisivat todennäköisesti olemaan laajoja. Työansioden jatkuva valvonta nykyisen käytännössä vuositasolla tapahtuvan valvonnan sijasta tulisi esimerkiksi vaatimaan automaattisen työkyvyttömyyseläkkeiden lineaarilaskennan rakentamisen. Lineaarimallista aiheutuvat muutokset edellyttäisivät tehtäväksi muutoksia niin työeläkelaitosten yhteisiin kuin myös työeläkelaitosten omiin järjestelmiin.

Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentelevän eläkkeensaajan tulisi saada yhteisten järjestelmien avulla myös etukäteen ymmärrettävää tietoa siitä, miten työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tapahtuva työskentely voi vaikuttaa hänen eläkkeensä määrään. Näin vakuutettu pystyisi suhteuttamaan työskentelyään uuden mallin edellyttämällä tavalla.

Eläketurvakeskus kiinnittää huomiota siihen, että tietojärjestelmämuutosten tulisi olla tehtynä hyvissä ajoin ennen lineaarimallia koskevien mahdollisten lainmuutosten voimaantuloa, ja tietojärjestelmämuutoksille ja niitä edeltävälle testausvaiheelle tulisi jättää riittävästi aikaa. Näiden toimeenpanoon liittyvien syiden takia lepäämislain voimassaoloa olisi hyvä jatkaa vähintään kahdella vuodella.

3. Näkemyksenne siitä, että työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annetun lain voimassaoloaikaa jatkettaisiin tämän hallituksen esityksen yhteydessä

Eläketurvakeskus pitää kannatettavana, että lepäämislain voimassaoloaikaa koskeva esitys sisältyy käsiteltävänä olevaan hallituksen esitysluonnokseen. Lepäämislain nykyinen voimassaoloaika päättyy 31.12.2024, joten on tärkeää, että lain voimassaolon jatkamista koskeva hallituksen esitys tulee käsitellyksi ja hyväksytyksi eduskunnassa siten, että laki ehditään saattaa voimaan ennen nykyisen lain voimassaoloajan päättymistä. Mikäli lakikokonaisuuden käsittely jostain syystä viivästyisi, olisi tällaisessa tilanteessa tarkoituksenmukaista irrottaa lepäämislain voimassaolon jatkamista koskeva esitys tämän hallituksen esityksen yhteydestä ja käsitellä nopeammassa aikataulussa.

Eläketurvakeskus

Karoliina Kiuru

Johtaja

Maijaliisa Takanen

Osastopäällikkö